

SETU

The map illustrates the Setu region, a narrow peninsula in Estonia. Key features include:

- Geographical Features:** The Gulf of Finland (Välkjärv) to the west, the Gulf of Riga (Raiatsa) to the east, and the Setu Peninsula (Setu) itself.
- Towns and Villages:** Sakkola, Rõykkyla, Kivi, Hõrakylä, and other smaller settlements.
- Coastline and Islands:** The map shows the irregular coastline of the peninsula and several islands.
- Scale:** A scale bar at the bottom indicates distances in kilometers (0 to 10 km).

A black and white photograph showing two men in a snowy forest. The man on the left is holding the front legs of a spotted deer, while the man on the right holds its hind legs. They are both wearing heavy winter clothing. In the foreground, a dark-colored dog stands on the snow. The background is filled with snow-covered trees and a misty atmosphere.

Hyytiän veljekset ampuivat ilveksen Metsäpirtin Tapparissa.

Karjalais- mummon kehtolaulu

*Uuvu uneen pienokainen!
Rakas käsi soutaa.
Isoäiti satumaasta
kehtolaulun noutaa.*

*Uuvu uneen kultakutri,
hämyvaippaan hienoon.
Valvoo siinä rakastava
unta lapsen pienen.*

*Uuvu uneen silkkiposki!
Iltatuuli nukkuu.
Tummaan tyynyn hiljaisena
metsän humu hukkuu.*

*Uuvu uneen tähtisilmä,
päivän koittoon herää.
Elon ensitaipaleelle
uutta voimaa kerää.*

*Uuvu uneen pienokainen!
Unen pursi noutaa.
Isoäiti vunutukkansa
unen maahan soutaa.*

ELSA TUOKKO

Laulu

*Ihminen, laula, laula,
laula julki tunteesi,
niin ilosi kuin surusi.
Lyhyt on elon paula.
Jäljelle jää vain kaipuusi.
Laulussa muistot säilyy.
Sävelet elää aina.
Niissä nuoruusajan onni päilyy,
niissä on rauha vanhuuden,
miehuusajan vakavuus
ja aika parhain — lapsuus.
Laula, laula ihminen!
Jo laulaa kevätlintunen!
Yhdy siihen riemuitten!*

KLAUDIA

Saimi Hinkkasen muistolle

”Ei mikään voi kuolla, ei kukat,
ei tuuli — ei rakkaus kuolla voi.

Ohi polku vain kulkee ja kukat
jää taakse ja muualla tuuli soi.”

Nämä runon säkeet on kirjoittanut Aila Meriluoto.

Läheisen ihmisen kuolema merkitsee aina tavattoman paljon. Se herättää kysymyksiä kunkin yksilön elämän tarkoituksesta ja elämän-tehtävästä. Äidin menetys jouluna, evankeliumin ilosanomana, anteek-siantamuksena ja rakkauden juhla-päivänä, pakottaa kiireisen ihmisen pysähtymään.

Toinen pysähdyspaikka on uuden kalenterivuoden vaihde. Silloin tehdään uudenvuodenlupauksia, am-mutaan raketteja sekä kurkistetaan tinaa valaen tulevaan vuoteen. Ti-nat, raketit ja lupaukset, jotka vii-meksi mainitut useimmiten kuiten-kin rikotaan, ovat ihmiselle erittäin tarpeellisia. Ne muistuttavat meitä ajan ja oman elämämme kulusta.

Äitini ei ennättänyt nauttia van-huudenpäivistä, sillä hän oli kuol-lessaan vain 62-vuotias. Sairaus uu-vutti ahkerat kädet muutamassa vuodessa.

Mutta tämän viimeisenkin joulun äiti jaksoi valmistaa sillä perintei-

sellä rakkaudella kuin kaikki aikai-semmatkin joulut. Oli hyvä tulla lapsuuskotiin ja oli hyvä olla siellä, vaikka äiti itse olikin poissa.

Äidin elämänvaiheista tässä yh-teydessä muistuu mieleeni ainakin kaksi merkittävää. Äiti jäi koulu-tyttönä orvoksi ja mummonsä sekä sisarustensa hoidettavaksi ja kasva-tettavaksi. Toinen maailmansota syttyi hänen 18-vuotissyntymäpäi-vänään. Lottatehtävät kutsuivat velvollisuudentuntoisen nuoren nei-don. Evakkomatkat ja uusien asuinympäristöjen etsiminen ja löy-täminen ovat olleet henkistä kasvua vaativia elämäntapahtumia.

Äiti synnytti molemmat lapsensa Vesilahdella, jossa hän asui vuodes-ta 1945 lähtien. Elämäntehtävä maanviljelijän vaimona ja huolehti-vana perheenäitinä oli hänelle kunnia-asia.

Äitini oli vaatimaton ja hiljainen ihminen, mutta henkisesti vahva. Sen kasvatuksen, jonka hän yhdes-sä isäni kanssa antoi veljelleni ja minulle, olen kokenut voimanlähteeksi omassa elämässäni ja elä-mäntehtävässäni.

Helka Urponen

Pärssisen Konepaja

35500 KORKEAKOSKI • PUH. 935-81 204

Valmistamme mm:

- TERÄSHALLEJA, OVIA JA IKKUNOITA
- AUTON LAVOJA YM. KULJETUSKALUSTOJA
- KORISTETAKOTOITA
- TRAKTORIN TYÖVÄLINEITÄ

Muistikuvia vanhemmistani

Muistoissani elät Kiviniemi, sen lapsuuden ja nuoruuden maisemat.

Kaikkien kotimuistojeni, aivan kuin sieluna on isä ja äiti. Minä muistelen teitä kahta kaikessa, mitä olette ollut ja antaneet minulle lapsuudessa.

Varhaisempiin muistoihini kuuluvana tulee mieleeni tapaus seitsemänkymmenen vuoden takaa. Silloin sairastuimme koko lapsikarvas tulirokkoon, paitsi Martta, hänet vietiin Toistaloon Emil-tädin hoitoon. Mieleeni on ikuisesti jäänyt muisto siitä, miten isä ja äiti vuorotellen valvoivat yötä päivää veljeni Toivon ja minun sairastuoteeni vieressä kokonaista kahdeksan viikkoa. Tuona aikana saimme hellyyttä ja hyväilyä runsain mitoin. Enkä vielä tänäänkään voi muistella niitä päiviä ja öitä kyynelittä. — Siihen aikaan ei ollut lääkkeitä. Kova kuumete ki parantavaa työtä, kuka kesti hän parani. Sakkolan kirkolta kävi lääkäri Levison aika ajoin antamassa hoito-ohjeita, sekä joitakin tippoja ja pulvereita.

Hyvää isää ja äitiä on helppo muistella.

Lähdin ajan tullen kotoa pois kouluteille. Isäni otti minua kädestä ja sanoi: ”Sie uot elänt koton ja tottunt, mut nyt siu pitteä tottuu uuvelasie elämeä siel kaupungis. Sie uot viisas tyttö, kyl sie tiijet mikä on hyvä ja mikä on huono asia, nii jot pijä voari itsestäs.

Koetin aina muistaa isäni neuvon.

Koulun käytyäni tuli aika lähteä kotoa pois työelämään ja itseäni elättämään. Vanhempani tiesivät, etten tulisi enää useinkaan olemaan kotona. Muistan isäni hyvät neu-

vot: ”Ko sie nyt lähet niiku tykkeä pois kotont, ni mie neuvon sinnuu. Uo ain rehelline elämässä, nii sanois ko töis ja iha joka asjas. Kyl omatunto sannuo siul, millo tiet veäri. — Vaik ihmene ois kui köyhä, mut ko heä o rehelline, nii hänel on ain hyvä olla. Älä millokoa unohuta ommoatuntuo, heä on paras tuomar.”

Äitini antoi omat neuvonsa ja viimeiset sanat olivat joka kerta: — Älä unehuta Korkeinta, voa pyyyvä Hänelt joka aika appuu elämälles. Heä kyl auttoa!

Kun itse lähetin vanhinta lastani pois kotoa, hänen aloittaissa omaa elämän tehtävänsä, tiedän miten vaikeaa se oli. Silloin muistin omia vanhempiani — nyt ymmärsin heitä paremmin kuin koskaan.

Te rakkaat kuolleet, jotka kerran elitte ja vaatimattomasti neuvoitte, teitä minun on kiittäminen kaikesta.

Kaksitoista vuotta oli kulunut siitä, kun he lähettivät minut pois kotoa. Nyt heillä oli edessä jättää kotiseutu ja koti. Lähtö Karjalasta oli raskas. Olittehan Karjalan lapsia. Siellä kaikki omaiset olivat leposijansa saaneet. Ei ollut ihme, että sinne joka aika kaipasitte ja ikävöitte.

Kaikki evakkopaikat, joissa isä ja äiti jouduivat olemaan, olivat ihan mukavia ja hyviä. ”Tätä ainaista ikäveä ei soa elläisseä pois” — sanoi isäni. Kun sitten tuli tieto, että pääsevät Karjalaan, oli se heille ilon ja onnen päivä. Isä pyyhki silmän nurkkaa vitivalkoisella nenäliinalla ja sanoi: ”Tämä on puhdasta iloa ja onnea, jos vaikka saisi kuollakin Kiviniemessä. Isä alkoi odottaa kevättä. He pääsivätkin lähtemään

toukokuussa. Viimeisen kerran näin isäni kun hyvästelimme Hyvinkään asemalla, jonne olin heitä saattamassa. He olivat nyt matkalla Kiviniemeen, jonne he niin kovasti kaipasivat. Isän toive toteutui. Kaksi vuotta hän sai siellä olla ja sitten lähteä pitkälle matkalle, josta ei palata.

Sain tiedon isäni sairaudesta. Halusin vielä nähdä hänet. Kuitenkin lupapaperien saanti kesti niin kauan, ettemme sisareni kanssa ehtineet, vaan isä oli jo poissa kun saavuimme perille.

Hautajaisiin saapuivat kaikki hänen lapsensa, sotahommista pojat, Toivo, Eino, Niilo ja vävy Olavi. Koululainen Tauno ja tyttäret Aura Ritvan kanssa ja Liisa Jaakon kanssa.

Isä haudattiin Sakkolan hautausmaahan Emma-tädin viereen.

Oli hämmästyttävää, miten kaikki kotikylässä oli muuttunut, ei paikkoja tuntenut. Maasto oli pommituksissa muuttunut aivan erilaiseksi, tuntui kuin en olisi siellä koskaan ollutkaan.

Sen kymmenen päivän aikana, jonka siellä olin, näki, että päivä päivältä kävi olo yhä rauhattomammaksi. Pyysin äitiä ja Taunoa lähtemään kanssani sieltä pois. Äitini ei halunnut lähteä kotoa pois, ennen kuin on pakko edessä!

Rauhatonta oli: Kun tulimme Ritvan kanssa Hiitolan asemalle, ilmoitti junailija niin, että pian maastoon! Vihollisen koneita on tulossa!

Ritva oli nukkumassa, en ehtinyt äkkiä, kun junailija tuli ilmoittamaan, että ei tarvitsekaan lähteä. Ajavat junan metsäiseen paikkaan. Koneet tulivat ja menivät pian takaisin. Juna ajettiin asemalle ja so-tilaat maastosta komennettiin takaisin vaunuihin ja vaunut lähtivät taas liikkeelle.

Junassa ei ollut muita siviileitä, kuin me Ritvan kanssa. Sillä hetkelä kaduin kovasti, että olin ottanut

Vanhuuden huolia

Täällä "Amerikoissa" on tullut suorastaan muotiasiaaksi lepokotien, palvelukeskusten, rakentamisen vanhuksille ja miksei nuoremmillekin, jotka eivät kykene pitämään huolta itsestään.

Vancouverin suomalainen lepokoti on toiminut jo hyvän matkaa toistakymmentä vuotta. Soult St Mariëssa on ollut asia vireillä. Suomi-Eesti-maja halpavuokra-asuntoineen on houkutellut eläkeläisten joukosta jo kymmenen vuotta asukkaita suojiinsa.

Syksyllä 1982 tuli lisäys n.s. "Ko-

titalo". Tässä kun itsekukin alkaa olla huollon tarpeessa ja aika mukavasti laiskuus alkaa vaivata yhä enemmän. Niinpä päätimme mennä tutustumaan tuohon uuteen aikaansaannokseen. Sovimme "supparilaisten" Helvi ja Veikko Wickstömien kanssa yhteisen retken. Ajoimme meiltä Parry Soundista 160 km heille. Sieltä jatkoimme matkaa heidän isommalla autollaan kohti Soult St Mariëta noin 260 km. Päivä oli sateinen, mutta lähtö onnistui kaikesta huolimatta.

Luonnossa oli juuri paras ruska-

aika. Näimme ihania seutuja koko matkan. Metsät olivat parhaassa väriloisteessa. Pilvisen päivän ansiosta näyttäytyivät enemmän edukseen kuin jos aurinko olisi ne tehnyt suorastaan silmiä häikäiseviksi. Nyt sai ihailla ihan silmiä siristelemättä noiden mahtavien vaarojen kirjavia rinteitä.

Bruce Minéc-nimisen paikan kohdalla Helville muistui mieleen vuosia sitten tapaamansa sakkolalainen Vuotilainen. Oli ollut haastava mies. Ikävä oli, että ei enää ollut mahdollista tavata. Hän oli edellise-

lapseni mukaan sota-alueelle, sotilaita oli vaunut täynnä. — Juna saapui sitten Elisenvaaran asemalle, taas olivat viholliskoneet tulossa ja juna piti tyhjentää. Lähdin Ritvan kanssa. Junan rapuilla seisoj upseeri ja hän tempasi Ritvan kainaloonsa ja huusi minulle: — Juoskaa rouva pian minun perässäni! Juoksimme rakennukseen, sellaiseen melko uuteen ja pyöreään, jossa oli lämmitysuni keskellä huonetta. Upseeri sanoi: — Kiertäkää tätä muuria pois päin koneista, jotka tulivat ki heti. Ampuivat, vain ropina kuului seinistä. Sama upseeri tuli taas ja otti Ritvan kainaloonsa ja käski minun tulla nopeasti perässä, sillä juna lähtee asemalta.

Kolmen viikon kuluttua saivat äitini ja Tauno lukita kotinsa ikkunat ja ovet viimeisen kerran. Sotilaiden mukana heidät kuljetettiin sieltä pois. Olivat päässeet onnellisesti tänne Saarijärvelle, josta tuli heille kotipaikka.

Äidistäni kertoo lasten muistopuhe hautaustilaisuudessa 3. 12. 1971:

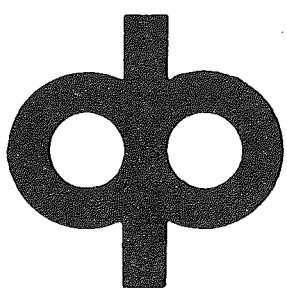
Kuolema vie aina rakkaan ja läheisen omaisen. Ihmiselämä päättyy ajallisesti. Aikanaan se on voinut olla paljon antava. Kun ajatella äitiämme, oli hän meitä lapsia rakastava äiti. Hän oli niitä vanhan kansan ihmisiä, jolle usko Jumalaan oli vahva ja tämän oman vahvan uskonsa hän yritti saada meille lapsillekin ohjenuoraksi. Virret ja hengelliset laulut olivat hänelle rakkaita ja tuttuja. Hän osasi ne laulaa ja lauloi usein. Aivankuin laulun avulla hän halusi välittää uskon asian meille muille. Äidille on annettu pitkä elämän taival. Lähes 86 ikävuoteen sisältyy paljon. Kolminkertaiset evakkotaipaleet ja kodin menetykset eivät murtaneet äidin elämänuskoa.

Kaipaus Karjalaan ja Sakkolan kalmistossa lepääviin omaisiin ei koskaan himmennyt. Karjalaisen luonteensa mukaisesti hän oli tyytyväinen ja onnellinen oleviin oloihin ja toi julki kiitoksensa Jumalalle eletystä elämänsä päivästä.

Me lapset olemme hajaantuneet eri puolille Suomea ja ulkomaillekin. Kaikkien keskipisteenä ja kodin sijaisena on aina ollut sen sisäruksen koti, jonka luona äiti on ollut. Pitkienkin matkojen takaa kävimme äitiä tervehtimässä, silloin hän aina oli ja toi julki onnellisuutensa. Meistä lapsistakin tuntui, että äidin siunaus toi rauhan ja turvan koko elämäämme. Tästä Saarijärvestä tuli äidillemme toinen kotipaikka. Täällä hän sai monia hyviä, pysyviä ystäviä. Saarijärveläinen Sampo-lehti tuli hänelle viidentoista vuoden ajan Pohjanmaallekin. Se luettiin tarkkaan ja innolla hän kertoi Saarijärven oloista ja asioista. Usein hän päätteeksi tuumaili: — Sinnehän minäkin pääsen Kolkanlahteen Anu-tädin viereen.

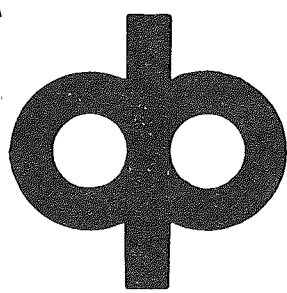
Hänellä siellä tulevassa elämässä oli paljon vastaanottajia, se luettelo oli aina pitkä. Uupunut äitimme ja väsynyt matkalainen on päässyt lepoon. Kiitos äiti!

Aura Lahtinen

TÄMÄN PÄIVÄN PANKKIPALVELUA
— PERINTEISIIN NOJAUTUEN —
LEMPÄÄLÄSSÄ JA VIIALASSA
PAIKKAKUNNAN JA JÄSENTEN PARHAAKSI

Lempäälän-Viialan
Osuuspankki

nä kesänä kuollut. Vahinko kun sekin tarina meni sivu suun.

Tuona päivänä, 24 pv syyskuuta 1982, oli juuri "Kotitalon" avajaisjuhla. Kansaa oli koolla paljon ja suurin osa meitä ikäihmisiä. Myöstyimme sateen takia alkujuhlasta. Kahvitarjoilu oli jo menossa. Tarjoilu oli suomalaistyylinen pullineen ja kakkuineen. Puheen sorina ja nauru täyttivät laajan, matalan salin. Sai huomata, että suomalaisia vanhuksia on paljon jo tässä uudessa kotimaassa. Ja tällaiset lepokotihankkeet tuiki tarpeellisia.

Mukavaksi oli talo suunniteltu. Oli kahden ja yhden hengen huoneistoja. Kaikkine mukavuuksineen kalustettuna tai ilman! Oli siis mahdollista tuoda omat tutut huonekalut mukanaan. Hella ja jääkaappi edellyttävät, että voi valmistaa itsekin ateriansa. Talon puolesta saa myös ruuan, joko asuntoonsa tai voi käydä yhteisessä ruokailusalissa.

Sauna ja askartelutilat olivat hyvät ja pieni myymäläkin on sijoitettu samaan alakertaan.

Kerrassaan houkuttelevaa. Mutta meikäläiselle, joka on ollut niin onnellinen, että asuu omassa mökissä, kaikki tuntui aikamoisen kalliilta. Tietysti jos ei muuta mahdollisuutta olisi, niin hyvä on tietää, että tuollainen paikka on olemassa. Se lohduttaa ja rauhoittaa vanhuuden avuttomuudessa. Tuollainen olotila

silloin, kun ei enää pysty itseään huoltamaan omin voimin ja muuten on terve, voi lisätä elinaikaa vuosia eteenpäin. Huolettona voi viettää kultaisen iän viimeiset ajat. Lektella vain ja tehdä, mikä vielä tuo iloa vanhuksen elämään.

"Kotitaloa" tutkiessa tuli vertailla Floridan Lepokotiin, jonka rakentaminen alkoi juuri samana vuonna kuin olimme viimeksi siellä noin 10 vuotta sitten. Tietysti siellä on lämmin, mutta parempi on täällä pohjoisessa. Parempi on pukeutua lämpimästi pohjolan pakkasessa, kuin hikoilla liikaa tai kuunnella ilmastointilaitteiden hurinaa. Kainis on tämä karu, kallioinen Kanada Ontariossa. Ja muistuttaa Suomea. "Vesi on märkää ja ruoho on vihreää." Niin samanlaista ja kuitenkin erilaista. Täällä ei ole valoisia kesäöitä. Käki ei kuku. Puulajit ovat eroavia. Koivut on valkorunkoisempia, mutta puuna hauraampia, kuin Suomen koivut. Havupuut saman näköisiä, mutta eroa on paljon Suomen lajeista. Vaahteraa on monta lajia. Ei tätä maata turhaan vaahteranlehti edusta. Kaunistaa on eroista huolimatta ja täällä viihtyy. Tou, vau -paljon tilaa.

Florida on noussut suosta. Tasaista, alavaa ja pelottavia vesiä alligaattoreineen, käärmeineen, skorpioneineen ym. vaarallisine otuksineen. Ei siellä uskalla villissä

luonnossa kävellä. Ja kaupungissa en viihdy. Joten on parasta pysyä saavutetuissa asemissa.

Sault St Marië-matka oli opiksi meille jokaiselle. Päivä kului nopeasti. "Veska" ei tahtonut yöpyä ja takaisin lähdettiin. Kun tulimme Sundburu'in niin aioimme jatkaa Lassin kanssa vielä kotiin, mutta eihän se tullut kysymyksenäkään. Niin oli ehkä parempi, ainakin hauskaa oli herkutella itse isännän valmistamalla lihamurekkeella ja emännän laittamilla herkuilla.

Leppoisa oli keskustella illan kuluessa suunnitelmista. Eteenpäin on elävän mieli. "Suppariinkin" on rakenteilla lepokoti. Maakin on lahjoitettu tarkoitusta varten. Ja se on suomalaisen apu kanssasukille. Hyvä esimerkki. Yhteisvoimin saa paljon aikaan.

Torontossakin on samantapainen hanke. Niin sitä täälläkin touhutaan. Saa sitten nähdä onko tarmoa viedä asiat päätökseen. Ja kannattavuus on yksi puoli. Lyhytaikaisia ovat lepokotien asukkaat. Mutta ainahan tulee uusia vanhuksia. Siksi on hyvä tietää, että on olemassa turvapaikka, jos sellaista joskus tarvitsee.

Kiitos Helville ja Veskalle kyydystä ja kestityksestä.

Klaudia Pelkinen

Sakkolan poikia reservissä Perkjärvellä.

Muistelmia Sakkolan ajoilta

Oli vuosi 1934, kun meidät vihit-
tiin Sakkolan kirkossa ja Arvo Lies-
maa oli pappi, joka meidät vihki
avioliittoon.

Muistelen lämmöllä aina pastori
Liesmaata, hän kastoi myös meidän
tytöt Helvi Helenan ja Hilikka Mar-
jatan ja he kävivät koko perhe sil-
loin meillä, oli pikku Heidikin mu-
kana ja hän oli kuin enkeli, valkoi-
nen kihara tukka, Heidi oli silloin
noin kolme vuotias.

Vuonna 1935 joutui Toivo ker-
tausharjoituksiin Perkjärvellä, ja
olihan siellä lähes kaikki sen ikäluo-
kan miehet Sakkolan Kirkonkylästä
hänen kanssaan samassa joukko-
osastossa.

Toivokin muistaa aina sen kesän
ja reserviajan, sillä sen kahden vii-
kon ajan oli niin kova ukkosen-
ilma, että tuntui maailman lopun
tulevan — taivas oli kumman nä-

köinen ja vettä tuli aivan kaatamal-
la. Ruiskuhilaat olivat pellolla ja
kovassa sateessa itivät jo kuhilaissa.

Silloin oli maatalousnäyttely Ki-
viniemessä, jossa kahlattiin kengät
märkinä.

Muistaako tätä kesää toiset, jol-
loin aina satoi ja salamoit? Minä en
uskaltanut nukkua yksin, kun Toi-
vo oli poissa, niin menin mummon
viereen nukkumaan, kun minulla ei
silloin vielä ollut lapsia.

Minun oli Sakkolassa niin muka-
va asua ja elää, kun kirkkokin oli
niin lähellä, niin sai käydä joka py-
hä kirkossa ja kaikki juhlat joita
kirkolla pidettiin.

Nyt on toisin, matkaa on kirkolle
21 km ja ei ole enää voimia lähtöön,
kuin joskus kirkkoon.

Maire Salmela

Kuolleita

Arvi Kurikka syntyi 19. 7.
1912 Sakkolan Petäjärvellä, kuoli
kotonaan Vesilahden Laukossa 6.
2. 1984 äkillisen sydänkohtauksen
murtamana.

Hänet tunnettiin rauhallisena ja
työteliäänä ihmisenä. Hänet siunat-
tiin Vesilahden siunauskappelissa ja
laskettiin sukuhautaun 18. 2. 1984.
Muistotilaisuus pidettiin Vesilahden
seurakuntasalissa runsaan saatto-
joukon läsnäollessa. Tilaisuudessa
puhui seurakunnan kirkkoherra
Aarre Laitila ja muisteli Arvi-
vainajan nuoruutta ja elämän työtä
sekä laulettiin virsiä. Luettiin lukui-
sat muisto-adressit. Vesilahden So-
taveteraanit laskivat arkulle havu-
seppeleensä.

Omaiset kiittivät läsnäolleita ja
muuten muistaneita sukulaisia ja
ystäviä.

H.K.

Lupranjärvi

*Taas Lupranjärvelle unessa kuljen,
kun illalla uneen silmäni suljen.*

*Kuljeksinkin siellä kuin rinteellä ikään...
Synnyinseutu etäällä — ei voi mitään.*

*Viljelin maata, tein peltoa pientä...
Tää säekin lie vain unelman lientä?*

*Paljain jaloin kuljin rinteiden laita.
Muistoja menneitten olla se taitaa?*

*Paljasjaloin, päitaressuna järvelle uimaan!
Monta kertaa päivässä ja jo aamutuimaan.*

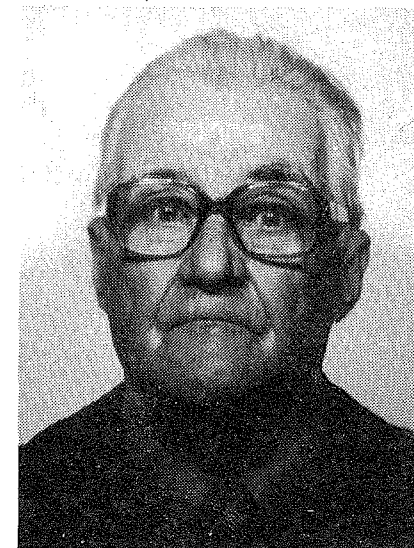
*Huoletta kuljimme nuoruusvuodet parhaat.
Muistoissa nyt kunnalla Karjalan armaan.*

*Kaihoten muistamme iki-ihanan
synnyinseudun.
Syli lämpöinen oli — kuin Suvannon Seutu.*

P H

Vuosia täyttäneitä

85 VUOTTA täytti 10. 3. 1984
Hilja Karppanen, o.s. Kes-
kinen, kotonaan Tampereella. Enti-
nen kotikylä Sakkolan Kelja.

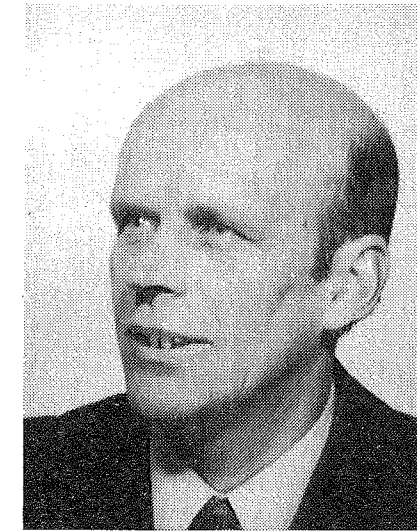

80 VUOTTA täytti 6. 2. 1984 Jal-
mari Nousiainen Vaajakos-
ken Haapaniemessä. Hän on synty-
nyt Sakkolan Valkjärven kylässä.

70 VUOTTA täytti 23. 1. 1984
Toivo Ukkonen Punkalaitu-
mella. Hän on syntynyt Sakkolan

Riiskassa. Käynyt Sairalan Evanke-
lisen kansanopiston. Hän on vuosia
kuulunut Punkalaitumen kirkko-
valtuustoon ja kirkkoneuvostoon.
Punkalaitumen Karjala-seurassa
hän on toiminut sen perustamisesta
lähtien ja on nyt seuran sihteeri.
Hän on myös Suvanto-säätiön val-
tuuskunnan jäsen sekä Suvannon
Seudun asiamies.

60 VUOTTA täytti 1. 2. 1984 mvj
Jaakko Valkonen. Entinen
kotikylä Sakkolan kirkonkylä. Nyt

hän viljelee Visamaan tilaa Vesilah-
den Kaakilassa. Tila on erikoistu-
nut porsastuotantoon. Hän kuuluu
Vesilahden Karjala-seuran johto-
kuntaan ja on myös Suvanto-sää-
tiön tilintarkastaja.

50 VUOTTA täytti 27. 1. 1984
Kalervo Meskanen Vilppu-
lassa. Hänen kotikylänsä Sakkolas-
sa oli Kaarnajoki.

50 VUOTTA täytti 12. 2. 1984 in-
sinööri Soini Hartikainen
Hämeenlinnassa. Hänen entinen
kotikylänsä oli Sakkolan Hovinky-
lä.

Lisäys

Petäjärvän Marttayhdistyksen on-
nittelijoihin. Marttayhdistyksen 65-
vuotisjuhlassa esitti Kiviniemen
Marttayhdistyksen puolesta onnit-
telut Lahja Hagman.

Perämoottorit Ruohonleikkurit Moottorisahat sekä muut polttomoottorikoneet

Pienkonekorjaamo
NUORA-MOTOR

Härmälänkatu 15, TAMPERE
Puhelin 931-654 411

Perämoottorit Ruohonleikkurit Moottorisahat sekä muut polttomoottorikoneet

Verhoiluliike ARJA

Om. Aapro Kiiski

Vainiolantie 13, 45700 Kuusankoski
Puhelin (951) 475 93

Myös vammaisilla on omat olympialaiset

Olemme eläneet voitokkaita päiviä Sarajevon olympiakisoissa. Menestys on hyvä ja kaiken lisäksi suurin joukko mitalisteista on syntyisin luovutetulta alueelta tai ajatellun Kotka—Kajaani viivan itäpuolelta. Pitkään jatkunut pohjalaisten voittojen ketjuun ei enää tunnu löytyvän yhtä hyvää nuortajoukkoa. Yhtein hiileen me jokainen silti puhalletaan.

Ennen Sarajevoa pidettiin Vammaisten olympiakisat Innsbruckissa. Näihin kisoihin osallistui sakkolalaisyntyinen Kyllikki Luhtapuro,

o.s. Nuora, Siilinjärveltä. Hänen vanhempansa on Laina ja Matti Nuora Sakkolan Petäjärveltä.

Kyllikin hiihtoharrastus alkoi jo nuorena kotikylässä silloisen Tottijärven Joenpohjassa, mutta perheen perustaminen ja lasten kasvatusta katkaisi hiihtoharrastuksen noin 15:n vuoden ajaksi. Kunnes vammautuneena, oman perheensä kannustamana, aloitti uudestaan voittoisen uransa kilpaillen ahkerasti kotimaassa ja ulkomailla.

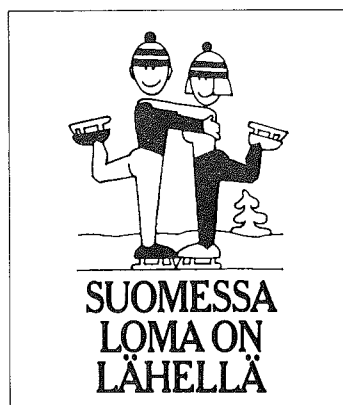
Menestys alkoi Pohjoismaisissa mestaruuskilpailuissa Vierumäellä

vuonna 1979, joissa kisoissa hän voitti kaksi kultamitalia. Ritarihiihdoissa Norjassa 1981 oli saavutus 5 km kultaa ja 20 km hopeaa. Lisäksi SM henkilökohtaisesti ja viestissä.

Innsbruckissa hän näkövammaisten sarjassa voitti kulta- ja hopeamitalin. Hänen oppaanaan on kilpailuissa ollut Raimo Nieminen ”ilman opasta ei hiihto suju”... eikä oma aviomies pysty hiihtämään tarvittavaa vauhtia. (Opas hiihtää viereistä latua.)

Mitalit ovat työn takana, sillä Kyllikille kertyy harjoituskilometrejä vuodessa 1000—1500 ja lisäksi kesäharjoittelua.

Jyväskylässä Suomen Mestaruuskilpailuissa maaliskuussa 1984 Kyllikki voitti sarjassaan Suomen Mestaruuden 5 km:n ja 10 km:n hiihdossa.

VEIKKO SOKURA
Erikois-
hammasteknikko
TAMPERE
Mäkipääkatu 39—41 II kerros
Puh. 556615

Erkin ämmä — Vaalimon tietäjä

Olin 15-vuotias kun menin Petäjäjärven asemalta hakemaan postia. Postijuna tuli silloin asemalle kello 3 iltapäivällä ja junasta tuli Sortavalasta kotoisin oleva vanhempi, vähän jalkaansa ontuva, kauppias ja pyysi minua opastamaan hänet Erkin ämmälle... Sanoin, että juoksen ilmoittamaan vain kotona mihin menen. — Ja niin alettiin yhdessä talssia herran kanssa kohti Vaalimota. Oli talviaika ja lunta tuprutti aika tavalla taivaalta ja tuulen tuomana pitkin hangen pintaa.

Kun kuljettiin ”Artinsillan” yli oli jo aika pimeää ja herra sanoi: — Ei täältä tule ikinä sitä mökkiä! — Minä vastasin, kun vielä jonkin aikaa jatkettiin matkaa: — Katso tuonne, siellä pilkottaa puitten välistä punanen valo — siellä asuu tietäjä! Ja lisäsin: — Siellä mökissä on sitten eletävä talon tavoin, jos meinaat asioistasi selvyttää... Sillä olin jo kaikki tarvittavat ”metkut” kuullut vanhemmiltani, sekä käynyt jo aikaisemmin mökissä.

Mökissä meidät toivotettiin tervetulleeksi ja käskettiin istumaan. Kauppias esitti asiansa: Häneltä oli varastettu kalakatiska ja hän halusi tietää, että oliko varas sama mies jota hän arveli.

Ämmä otti pulsterin alta pelikortit, joissa ei tuntuneet ”silmit” ollenkaan ja ne oli liukkaat kuin pel-lavasiemenet. Korteista hän luki jo alkutiedot...

Kauppias ojensi hänelle puoli litraa kirkasta pirtua. Ämmä otti vanhan aikaisen etikkapullon, joka oli noin 4 tuumaa korkea ja tuuman paksuinen. Siinä oli jotain punasta, väri- tai marjavettä. Nyt Ämmä katsoi sen pirtupullon läpi ja siihen väripulloon piti tulla näkyviin arvailtu varas, vaikka me ei nähty mitään vaikka kuinka tiirailimme!

Litra kirkasta pirtua ja 50 markkaa rahaa jäi tietäjälle palkkiona. Lisäksi ämmä sanoi: — Sitten eivät nämä tiedot katoa koskaan.

Me kaikki käytiin aterialle, syömään iltasta. Oli paistettua suurta kalaa, perunaa ja leipää. Kun syönte oli puolivälissä hyppäsi orrelta kana pöydälle ja osallistui ateriaan, nokkasi leipää, perunaa ja pannulta kuumaa kalaa, sekä jätettyään pöydälle käyntikorttinsa lensi orrelleen toisten joukkoon. Me vain pyyhkäistiin pöytä puhtaaksi, ja herran kanssa jatkettiin ateriaa, kun oli kerran nälkä. — Sitten kävimme nukkumaan...

Sanoin kauppiaalle: — Käy sinä tuonne seinän puolelle! Kun olin kuullut, että ämmällä oli lattian alla eläviä elätkikäärmeitä. Näin minä varmistin nopean ulospääsyn! Ei kuitenkaan mitään yllättävää sinä yönä näkynyt eikä kuulunut.

Aamulla kävi ämmän pojanpoika hakemassa Vaalimoista hevosmiehen kyytiin ja hän saattoi meidät takaisin Petäjäjärven asemalle. Jossa kauppias maksoi kyytimiehen palkan ja antoi minulle 20 markkaa, joka oli mielestäni siihen aikaan suuri rahasumma.

En saanut koskaan tietää, oliko tiedot totta vai tarua, vaikka hän kertoi näkyvän, että katiska kannettiin rautatien alittavaan aaloppiin piiloon...

Petäjärvellä asui työmies Aleks Kuoppa ja häneltä katosi lehmä, jota etsittiin ummet ja lammet, mutta ei vain löytynyt... Tietysti kysymään Ämmältä: — Missä on lehmä? Ämmä katsoi pullosta ja tul-kitsi näkemänsä näin: — Lehmä on kolmannessa kylässä ja sillä on vasikka mukana, joka imee lehmää. Eikä niillä ole mitään hätää.

Kohta lehmä löytyikin Lapinlahden kansakoulun aitoviereltä, söi hamusi heinää ja vasikka hyppeli siinä vierellä!

Ensin oli Petäjäjärvi, sitten Hovikylä ja Lapinlahti! Kyllä jotain yli-luonnollista tietäjässä oli, sillä hän ei tuntenut ollenkaan Aleks Kuoppaa ja vielä vähemmän tiesi, että Kuopalla oli edes lehmä!

Juho Kurikka

Helsingin yliopiston kansanrουνoustieteen laitoksessa on tehty Lea Sapon tutkielma: Vaalimon ämmä — tietäjä Valkjärveltä. Ja tutkimuksen mukaan ”Ämmän” tietoperinne perustuu aina suomalais-ugrilaiseen aikaan saakka! Hän oli näkijä, parantaja ja noita. Häneen sopi termi sorcerer: Hänen toimintansa oli helposti havaittavissa, siihen ei liittynyt pelkkä salaperäisyys, oletettu näkymättömien voimien vaikutus...

Seuraavassa numerossa kerromme lisää Vaalimon Tietäjästä Klaudia Pelkisen muistelemena. Vaalimon Tietäjä oli nimeltään Maija Liisa Johansson os Wigg 1859—1932. Hän oli pohjoista saamelasta syntyperää!

Ylikulkua Suvannolla

Suvanto, olet muistojen virta, sinun rannoillasi synnyttiin ja aikuiseksi kasvettiin. Olit meille ilon ja onnen virtaava vesi. Toit meille joskus surunkin suuren. Silti emme sinua koskaan rakastamasta lakkaa...

Näinkin runollisesti voisi ilmaista niitä tunteja jotka liittyvät Suvannon rantakylissä asuvien ihmisten mieliin. Meille Suvanto-järven eteläpuolen asukkaille järven merkitys korostui jokapäiväisen elämän askareissa. Heille jotka joutuivat viemään rakkaimpansa järven yli hautausmaan multiin Suvanto oli tuolloin surun ja murheen tuonelanjoki. Kun taas niille, joiden kulku johti yli välkkyvän veen kohti kirkon alttaria vahvistamaan ikuista liittoaan, heille Suvanto näytti suunnan onnen satamaan.

Lisäksi monet jokapäiväiseen eloon liittyvät käytännön asiat piti toimittaa ylisoutaen järven toiselle puolelle. Etenkin Suvannon keski-juoksun rantakylät olivat hyvin riippuvaisia siitä, miten päästä yli järven kun ei ollut kantavaa jääpeitettä apuna. Niille etelärannan asukkaille, jotka asuivat lähempänä Kiviniemen siltaa tai Taipaleenjoen lauttaa eli lossia, ei järven ylimeno muodostunut niin hankalaksi kuin keskikohdan asukkaille.

Ja olihan niitä asioita aina, jotka piti hoitaa kirkonkylässä, oli kunnantoinmisto, kirkkoherrankanslia, lääkäri, apteekki, toinen kättilö, lasten rippikoulu, omaisten haudat ja pohjoisrannan kautta kulki myös linja-autoyhteys Metsäpirtti — Kiviniemi — Viipuri, joka myös aiheutti tarvetta ylikulkuun.

Järven eteläpuolen rantakyläin oli muodostunut perinteisiä järven ylisoutupaikkoja, joita rannalla asu-

vat hoitivat omien töittensä ohella, tosin pientä korvausta vastaan.

Muistini mukaan oli Riiskassa perinteinen ylimenopaikka Vihtovasta Patoniemeen. Lapinlahdesta laivarannasta Kekinniemen tai Lep'ojan rykin luo, josta oli lyhin tie kulkea maantielle. Hiekkarannasta hoiti

siusharsot tuulessa hulmuten, saattojoukon seurattessa perässä monella veneellä.

Muistan myöskin omaisten suuren surun kun olivat saattamassa vainajaansa Mustaniemen kautta Purpuan multiin...

Ylikulkua Suvannolla.

Tuomas Kuparinen virallista ylikuljetusta soutu- tai moottoriveneelläan Virkinrantaan. Lapinlahdesta yli Suvannon "loivat" Jaakkolan pojat. — Jos ei joudettu soutamaan niin lainattiin venettä tarpeen mukaan. Lisäksi sai veneen myös Rajamäen taloilta, josta oli Hovin- ja Lastenkodinrantaan lyhin soutumatka. Kaikesta tuosta voi sanoa, että se oli enemmän lähimmäisen auttamista, kuin kannattavaa liiketoimintaa.

Lapsuusmuistoihini liittyy myöskin se, miten kuinka morsiuspari kuljetettiin veneellä kirkolta mor-

Lukijani! Suothan sen, jos keron omista tunnelmistani tuon virran vaiheilta.

Oli 26. 5. 1939 kun Naskalin Mimmi souteli Kekinniemenstä kohti kotikylän rantaan. Siinä veneessä istui vieressäni edellisenä päivänä Viipurissa kihlattu morsiameni.

Järvi oli tyyni, tuomet kukkivat ja onni sykki sydämessä. Ei arvattu, että muutaman kuukauden kuluttua tuo kylä ja siellä oleva kotimme palaisi tuhaksiksi...

Perheemme palasi takaisin vuonna 1942 rakennettiin uusi koti, kuten monet toisetkin tekivät. Seuraa-

Sukunimiperinne

Karjalassa ja Savossa suvulla ja sukunimellä on ollut huomattavasti tärkeämpi merkitys kuin Länsi-Suomessa. Suvun tärkeyttä osoittaa varsin selvästi jo sekin, että talonpoikaisella rahvaallakin oli Itä-

Suomessa isältä pojalle periytyvä sukunimi ainakin jo 1500 -luvulta lähtien.

Nainen säilytti oman sukunimen — avioiduttuaankin, mikä osoittaa, että naisenkin suvulle annettiin oma

arvonsa. Avioliitossa syntyneet lapset saivat aina isän sukunimen. Sukunimen säilyminen edellytti siis poikalasten syntymistä. Vain aviottomat lapset saivat äitinsä sukunimen. Karjalassa ja Savossa oli näinollen selvä järjestys sukunimen periytymisessä.

Länsi-Suomessa ei rahvaan keskuudessa ollut minkäänlaista vakiintunutta sukunimikäytäntöä ennen sukunimilain voimaantuloa itsenäisyytemme ajan alussa. Useimmiten käytössä oli etunimen lisäksi patronymnimi — esim. Heikki Juhonpoika tai Anna Antintytär — eikä sukunimeä ollut ollenkaan. Vain säätyläisillä ja herrasväellä oli vakiintunut sukunimikäytäntö.

Ruotusotamiehillä oli jo 1600- ja 1700 -luvulla etunimen ja isännimen lisäksi jonkinlainen sukunimen tapainen lisänimi, jonka usein oli armeijan kirjuri antanut miehelle tämän astuessa palvelukseen. Sotamiehen "sukunimi" saattoi periytyä pojalle, jos hän ryhtyi hoitamaan isänsä ammattia, mutta yhtä hyvin nimi saattoi muuttuakin. Jos poika ei jatkanut isänsä ammattia sotamiehenä, vaan siirtyi torppariksi tai muuhun ammattiin, jäi sukunimi yleensä pois käytöstä.

Länsi-Suomessa tavallisen kansan keskuudessa ei talonpojilla sen paremmin kuin torppareilla, käsityöläisillä, mäkitupalaisilla tai palvelusväelläkään ollut säännönmukaisesti periytyvää sukunimeä, kuten Itä-Suomessa oli asian laita. — Länsi-Suomessa saatettiin lisänimenä käyttää talon tai torpan nimeä. Nimi seurasi näin taloa tai torppaa eikä suinkaan isäntää kuten Karjalassa.

Sakkolassa esimerkiksi isoisäni isä Paavo Paukku säilytti oman sukunimensä tullessaan 1880 -luvulla

vana vuonna oli asiaa yli järven. Silloin saatoimme pienen poikamme kirkkomaan multiin.

Se viimeinen ylikulku tapahtui yöllä 9—10 kesäkuuta 1944. Edellisenä aamuna olivat alkaneet taas ne kovot rytinät Kannaksella.

Sain Lempaalan rintamalohkolta 9. 6. illalla luvan yön aikana hoitaa perheeni yli Suvanto-linjan.

Lähdin illalla pyörällä kotikylään ja poikkasin tullessa hyvän ystäväni ja naapurini Tommin Matin luona, kertoen tehtäväni ja että aamulla täytyy olla taas takaisin rintamalla. Matti tarjoutui auttamaan ja lähti heti hommaamaan ylikulkuveneitä. Päätimme, että kuljetus tapahtuisi yli Saarenvirran Lep'ojan rykin luo.

Pääasia oli saada vaimo ja pikkupoika yli Suvannon. Vaikka kesäyö on lyhyt, silti saimme henkilökohtaiset tavarat, jopa pari lehmääkin vietyä yli. Vaimon kotiväki oli tiedon saatuaan kahdella hevosella vastassa. — Vaimoni koti oli Vpl Pyhäjärven Noitermaassa, jonne ensimmäinen evakkoetappi suuntautui...

Se lehmien ylisoutu veneellä tapahtui siten, että kaksi venettä, joista laidat oli sidottu yhteen hankaimista ja ulommilla airoilla soudettiin. Lehmä seisoi poikittain etuja takajalat eri veneessä. Viimeistä lehmää kuljetettaessa hyökkäsi vi-

hollisen maataistelukoneet päälle, ajaen alle 50 metrin järven pinnasta ja ampuivat konetykeillään kylän taloja. Hyökkäyksessä yksi pikkupoika kylässä haavoittui. Vaimoni rauhoitteli lehmää veneessä, ettei se hyppäisi veteen! Osittainen, virrasta nouseva aamusumu suojasi meitä, etteivät ampumaetäisyydeltä huomanneet veneitä. — Silloin tiesin viimeistään, että minulla on urhea elämäkumppani. Oli jollain tavalla helpompaa lähteä takaisin sinne missä minua tarvittiin, vaikka pitikin jättää kaikki se mikä oli rakkainta elämässä.

Meillä jokaisella sen rannan asukkaalla olisi varmaan paljon kerrottavaa elämänvaiheistaan siellä Suvannon rannoilta, ja miten se liittyy kenenkin elämän kohtaloihin.

Tuon virran vaiheilta on meillä elossa olevilla sen rannan asukkailla paljon muistoja. Kertokaamme niistä, vaikka näin lehtemme palstoilla! Tietäkööt tulevat sukupolvet kuinka vahvat ovat juuremme tuohon virtaan. Siellä ovat vuossataiset esi-isämme ja -äitiemme raivaamat pellot. Siellä elettiin ilot ja surut. Siellä lepää heidän maallinen toimensa. Sinne he jäivät odottamaan sitä viimeistä iltahuutoa, johon uskoivat. Silloin ei ole enää rajoja, ei vihaa eikä sotia.

Kesällä 1983

Kassu

Toimituksen tuoli

Metsäpirtistä isännäksi Meskasen taloon Keljassa, joka oli hänen vaimonsa Annin kotitalo. Vastaavalla tapauksella Länsi-Suomessa taloon isännäksi tullut kotivävy olisi ilmeisesti saanut uudeksi lisänimekseen vaimonsa kotitalon nimen.

Äitini isä Juho Miedonkoski otti uudeksi sukunimekseen Pitkärannan ostettuaan omakseen entisen Pitkärannan torpan Alastarolta vuonna 1920 ja muutettuaan perheineen sinne Vampulasta Miedonkosken torpasta. Juholla oli kaksi veljeä, joilla kummallakin oli eri sukunimi. Länsi-Suomessa ei siis sukunimellä ole ollut ollenkaan sellaista merkitystä kuin Itä-Suomessa ja sukunimen periytyemisessä sukupolvelta toiselle ei ole ollut mitään säännönmukaisuutta.

Karjalaisilla suvuilla sukunimi on perinne, joka on siirtynyt muuttomattomana sukupolvelta toiselle.

Kiviniemen linnasta ei ole mainintaa, mutta selostaa matkaansa Sakkolan suuntaan: Matkalla Tiuriin Kiviniemen ja Noidermaan keskievarien välillä on pienehkö järvi, suomalaiselta nimeltä Venäjän Valkjärvi — ilmeisesti sen takia, että se on muinoin sijainnut aivan Venäjän rajalla.

Tuntuu olevan historiaan pohjautuvaa ja selvää tekstiä, mutta lopetan tähän tämän aiheen selostuksen.

— — —

Lukijoillemme annan vuoden läksyksi selvittää Sakkolan kylien paikannimien perinnettä, nimien aiheita ja muistitietoon perustuvaa aineistoa. Kirjoitakaa, aineistosta on puute!

Petäjärven paikannimiperinteestä muutama kysymys, tätä aiheetta voin myöhemmin laajemmin käsitellä. — Saijenjoessa oli Sipukannie-

mi, joka tietysti lähtee sanasta sipukka, ulkonema. Joka puolella pitää olla oli Sope-nimiä, uskoisin niitä olleen muissakin Kannaksen pitäjissä. Silti minulle ei ole koskaan varmistunut se mitä oikeastaan sope-sana merkitsee? Onko se läheinen sana sopukalle, sopukka — peräpurtusukka — vai mitä sope oli? Ei tullut esivanhemmilta kysytyksi, koska minusta kysymys tuntui hölmöltä, koska äijäni lähes joka viikko kertoi Sopesta ja Sopenkujasista, mutta sana ei minulle ole sen varmemmin selkiytynyt.

Innostukaa tähän paikannimiaiheeseen, palstat ovat heti käytettävissä.

Hyvää alkaneen vuoden jatkoa!

— — —

Fil.maisteri Hannu J. Pauku, Sakkolan kylät tuvasta tupaanteoksen kirjoittaja, joka on ansiokas

ten jälkeläisten keskuudessa. Vaikka Karjalassa syntynyt väestö vähitellen väijäämättömästi kuolee pois ja monet tavat ja perinteet häviävät, tulee sukunimi säilymään sukupolvelta toiselle. Karjalaisperäinen sukunimi kertoo vielä vuosisatojenkin jälkeen jotain siitä karjalaisuudesta, joka kukoisti Neuvostoliitolle luovutetulla Karjalan alueella.

Valitettavasti kaikki sakkolalaisetkaan eivät ole ymmärtäneet sukunimensä arvoa, vaan ovat sodan jälkeen muuttaneet perinteisen kannakselaisen sukunimensä joksikin aivan mitäänsanomattomaksi uudisnimeksi. Kaikilla ei ollut sitä päättävääsiisyyttä kuin naapurin isännällä, joka oli kotoisin Riiskasta. Hän sanoi, kun toiset muuttivat nimiään kuka miksikin: ”Ei miul mikkää kaunis sukunimi uo, mutta ku se on kelvant isillekkii, se saap kelvata miulkii.”

Hannu J. Pauku

kirja, tässä numerossa on kirjoittanut aiheesta Sakkolan sukunimiperinne. Tässä kirjoituksessa hän painottaa kaikkien sakkolalaisten sukunimien säilyttämistä sellaisenaan tuleviin aikoihin asti. Näin asia noin toisella ”puoliskolla” onkin, mutta ei läheskään kaikissa nimissä ja siksi muutaman sukunimen sovitusta tämän elämän koukeroihin on minusta hyvin vaikeaa, minulla on suorastaan Hannun kanssa eriävä mielipide! Ei silti missään pahassa mielessä, mutta asia on syvällisen pohdinnan arvoinen, johon ajatuksen vaihtoon on lukijain kannan ilmaisut tervetulleita.

Kurkistetaanpas nyt sinne ”mitälin” toiselle puolelle. Ensiksi, miten he ovat saaneet sukunimensä? — Heistä silloin ehkä vain yksi tuhannesta osasi ja pystyi lukemaan tai kirjoittamaan kirjoitustekstiä, edes suomeksi kirjoitettuna. Vasta kansakoulu n. 1890 opetti maalaiskan- san kirjoittamaan ja lukemaan kirjoitusta. Vielä 1930-luvulla oli paljon vanhempaa väkeä ”puumerkkinaisia ja -miehiä”. ”Rykpustaimia”, kirjasimin painettua tekstiä he vain osasivat tulkita ja ymmärtää, joukossa ”liikemiehiäkin”, setänikin. Tämän painetun sanan oppimisen oli kirkko ja papisto kirkonmiehineen vaatinut, koska muutoin ei päässyt avioliittoon.

Ei heistä ollut monestikaan kirjallisissa käräjissä vastustajaksi valtaherroille, vallesmannelle ja hovinherroille kasakkoineen, muutoin kuin puunuijilla kalauttaen, josta taas seurasi, jos ei heti hengen lähtö niin myöhemmin kyllä Siperian aavikko heidät tuhosi.

Heidän oli pakko hyväksyä se sukunimi jolla heidät kirjattiin kirjoihin, vain hovinherra monesti muutti pikkupomoksi hyväksymänsä ihmisen nimen mieleisekseen, joka ei ollut monesti suomea, ruotsia eikä venäjän kieltä!

Suomalaisille oli tavoitteena antaa mahdollisimman alentava nimi,

ulkomuodon tahi lähellä liikkuvan eläimen mukaan! Nykyisen Suomen lain mukaan jos ihmistä nimittää eläimeksi, niin siitä määrätään nimittäjälle sakkoo ja asianomistajalle kipurahaa kivusta ja henkisestä särystä.

Tietysti he hyväksyivät vain hammas purren nämä nimet, ja häpesivätkin niitä, mutta voimatta tai ymmärtämättä niitä muuttaa asiallisemmaksi, sittenkään kun se tällä vuosisadalla jo oli mahdollista.

Olisi ollut hyvin tarpeellista, että jo Suomen itsenäisyyden aamun- koitossa nämä nimet olis muutettu, joka monesti jo tapahtuikin venäläisnimien kohdalla, jotka olivat usein ortodoksiseen uskontoon luokituvia ja siksi heillä oli usein kak- sikin nimeä kansan keskuudessa käytetty kotoinen nimi ja hovin ja papiston kirjoissa venäläinen väännös. Silloin myös suomalaisperäisistä opintielle päässeistä, joita oli hyvin vähän, ”Mihin ne kaikki herrat mahtuu” -ajatus oli koulun antama sivistystä vastustava kanta, oli nimen muutto yleinen. Ymmärtä- väisemmät ja viisaimmat muuttivat nimensä.

Ärhäkämmistä sukunimistä on nykyisin 99 henkeä sadasta jo muuttanut nimensä ja nimet monesti kertovat kotiseudusta enemmän kuin nämä halventavat nimet koska on kertoneet. Ompa tapauksia, että tämä yksi sadannes ei ole koskaan tajunnut tilata Suvannon Seutuakaan, vaan istuu omilla lämpimissään takapajulle jääneenä? Näin on totuus, joka ei pala tulessa- kaan!

Ajatellaampa nyt näitä nimiä:

Jos suvusta lähtee niin viisas mies, että ylenee upseeriksi, tai aliupseeriksikin, vanhaan aikaan tietysti nimi olisi heti muutettu Juhonpojasta Kuulaksi tai Tuuvaksi, mutta miltä nyt tuntuisi sanoa everstiksi Jänis tai Lammas. Karhu, jopa Susikin voisi olla mukiin menevä.

Sivuasiana verrataan vaikka Itämeren alistettujen suomalaissukuis- ten kansojen nimistöä: Esim. maailman yksi parhaista keihäänheittä- jistä on Janus Lusin, suomeksi sel- vä Jussi Jänis — Pupu Jussi! Kula ehkä sopiikin keihäänheittäjälle, ehkä Pauku tai Vipu olisi osuvampi, tosin ”kuulakin” lentää. Entä avioliitot? ”Naitetaan” Karvanen Tervasen kanssa, niin avioliiton voiteet ovat pitävät, samoin Repo ottaa kipittää Oravan kiinni.

Ei mies mielellään ole Tissimäi- nen, se on selvä, tuskin aina naiset- kaan? Hiiriä oli Pyhäjärven puolel- la suuri suku, minun kumminikin oli Hiiri, eikä koskaan sanonut ”hiiri tekkyö pahhoa tai hakkoa viljoa”, hän aina puhui vain pienis- tä elävistä. Ukkosen minä hyväk- syn, se on jämerä ilmaus, vaikka ei minussa korostukaan. Olen puolek- si vain Ukkonen.

Kyllä papit kirjoittivat sukunimet paremminkin, mutta ne vääntyivät takaisin huonompaan suuntaan. Miksi siellä ei ollut samaa oikeutta kuin Länsi-Suomessa: Ottaa talon tai kylän nimi sukunimekseen? Siinä olisi vasta korostunut perinteelli- nen karjalainen nimistö, johon suu- rin osa nimensä korjaajista juuri pyrkiikin, joka on hyvä tavoite. Li- sää liikettä. — Ei suuret sanat suuta halkaise. Ei nimi miestä pahenna, ellei mies nimeä!

Tämä on vanhentunut viisaus. Varmimmin karjalaisuus säilyy uu- sissa karjalaisissa nimissä, joita ei tarvitse hävetä eikä peittää pois näyttämöltä.

On kansan antama KUNNIANI- MI Karjalan satakieli korkeimman tason laulajattarellemme. Tämä on hyvä, mutta ajatelkaa jos perintönä olisi nimi: Varis — maku pois esi- tyksestä heti — onneksi ei näin ol- lut!

Näin monella muotoa on sukuni- miasiaassa pullat uunissa karjalais- ten keskuudessa, ei ole ollenkaan

Sakkolan herrasväki ja ystävänsä Artturi

Pyhäjärveläiselle teinipojalle Artturille oli silloin 1930-luvulla Sakkola jo suurta liikemaa.

Vaikka sivistyneistö on herroja nykyisinkin, niin ero silloisiin on niin suuri, että oikein "hervittää".

Kohtalo kun ohjasi niin, että teinipoika Artturi sai metsästämisilleen linnuille, jäniksille ja pyytämilleen ravuille tohtori Salosesta luottamuksellisen riistan markkinointipaikan.

Tämä luottamus syntyi pahaa hammasta pois kiskottaessa. Ei silloin ollut kunnon kuoletusaineita. Muistelen, että laitettiin vain pirtua kuumennettuna hampaan juureen ja kiskominen alkoi!

Koska hermot eivät yhtään kuoletuneet ja lääkäri ja potilas kovin väsyivät, niin tohtori esitti, että levittäisiin välillä! Ja poistui toiseen huoneeseen vahvistamaan voimiaan ja itsetuntoaan...

Ja kun kuntoa kovasti kohennettiin niin hammaskin irtosi!

Jo edellä mainitsin, että tohtori Salosesta tuli loppujen lopuksi koko tuotantoni markkinapaikka. Ja tuli tavaksi, että ukkometsosta sain aina saman hinnan: 400 gr:n "pirtureseptin". Muusta riistasta sain pyytämäni hinnan.

Kerran tulin tohtorin pihaan, niin siinä seisoj palvelija hajareisin vastassa ja jämähti: "Älä poika yritäkään nyt meille kaupata mitään riistaa. Nyt ei osteta mitään!"

Taisi olla aika määrääjä tämä palvelija, ainakin omasta mielestään, kun minulle niin tomerasti esiintyi...

Samassa kumminkin pulleavatsainen tohtori tuli rapuille ja määräsi: "Artturin antimia ei takaisin Pyhäjärvelle viedä! Kaada ravut saunan saaviin ja pane teeret tuohon verannalle riippumaan. Ja tohtori heitti liivintaskustaan roikkuvat setelit minulle: "Tuos on maksu!" — Koskaan en ole saanut niin

hyvää hintaa tarjouksistani, kuin silloin.

Vaikka itse kehuin olinkin alle 20-vuotiaana ahkera ja tarkka metsämies, niin riistaani sain kaupaksi yksinomaan Sakkolan sivistyneistölle. Aina en tosin heillekään.

Kirkkoherra Juho Silvennoiselle kauppasin kerran Kiviniemeen mehevän tien varressa kahta lintua.

"Ei kiitos, nyt en ehdi!"

Otti molempiin kainaloihinsa 50 kilon lannoitesäkin ja käveli 200 metriä säkit kainalossa sarkojaan toiseen päähän saakka!

— Jo pitää olla riski pappi, ajattelin silloin.

Jatkoin matkaa pastori Liesmaalle. Hänelle sain kaksi teettä kaupaksi. Rapuja tarjotessa hän mittasi jokaisen ravun ja raakkasi alamittaisina ja kehoitti minua laskemaan ne kaikki takaisin järveen.

— — —

Vanha historiamme kertoo, että melkein jokainen porvaristoon kuu-

väärin pakista ja valottaa nimiasiaa molemmilta puolilta katsottuna.

Karjalaisuus on arvoista suurimpia. Se ei ole nimestä riippuvainen, vaan siitä mitä me yhdessä aikaan saamme, mitä me henkilökohtaisesti ajattelemme ja teemme.

Esi-isien tuhatvuotista kulttuuria, joka voidaan ehkä tulkita myös sanalla elämäntapa, meidän on vaalittava ja arvostettava enemmän kuin heille annettuja häpäiseviä nimiä. Nämä sanat tulivat minulta sielusta ja ihan yllyttämättä!

— — —

Vastauksena kysymykseen, onko peritystä sukunimestä henkistä kärsimystä ja piinaa, kerrottakoon tässä vielä Petäjäjärven Emäntäkoulun kanalatapahtumat vuosilta ennen talvisotaa. Jolloin johtajatar Kreta Halminen totesi, että yhdestäkään munasta ei kuoriutunut poikasta.

— Nyt on kukossa vika.

— Mutko mie uon tehnyt iha niinko o neuvottu!

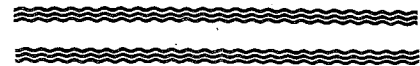
— Kyllä kukossa on vika. Hake-

kaa Tirri heti kirveen kanssa paikalle. Kukko tapetaan heti!

Itkevä oppilas haki talonmiehen kanalaan. Tirri saapui kirveineen, iso kokoinen mies, ja itkua vesittelevä oppilas mukanaan.

— Tapasiit tarkkoa. Jot en jeä kitumoa!

Silloin vasta maisteri muisti oppilaan nimen: KUKKO!

Etuvilinän miehet

Talvisota oli tulossa. Vilakkalan miehet lähtivät reserviin ja kokoonoutuivat Nuorisoseuran talolle klo 7, 7. päivänä lokakuuta 1939, josta siirtyivät kasarmin kautta Rautuun.

Parin viikon kuluttua alkoi kylään saapua uusia reserviläisiä josta Keski-Suomesta ja he majoituivat kylän taloihin.

Nämä miehet, kertojien mukaan, olivat odottaneet tulewansa aivan alkeelliselle rajaseutualueelle ja eräät olivat kyselleet: — Missä se raja on? — Toiset ihmettelivät, kun täällä ei alkuunkaan näy rakennuksissa olkikattoja? Muutamat kysivät: — Onko tämä sitä aluetta mis-

sä on "uhvatta"? (Liekö lähitaisteluaseeksi ajatelleet.)

"Herrat" olivat sitä vauhkompiä?! Erääseen taloon ei miehiä tulutkaan, vaan pihaan ajaa karahutti luutnantti ratsullaan. — Oliko hänen mielestään paikka ja maastokin niin sopimaton, ettei laskeutunut ratsailta, vaan antoi avonaisen ikkunan kautta määräyksen talonisännälle poistua heti perheineen kylästä. Näin perheen täytyi lähteä ja jättää taloutensa ja karjanhoito vieraisiin käsiin.

Sen jälkeen vasta tulivat reserviläiset tyhjään taloon. Kumminkin muutamaa päivää ennen koko kylän evakointia 2.12, sai tuo isäntä perheineen palata kotiin esikunnan luvalla, ehtien toisten mukaan heille toiselle evakkomatkalle! Nyt matka suuntautui Saapruun, jossa oli määrä yöpyä, mutta saatuaan ehkä jostain vihiä, että "pahat miehet" tulevat perässä, hän syötti hiukan hevostaan ja lähti perheineen yötä myöten jatkamaan matkaa. Ja niin kävikin, että nuo "pahat miehet" tulivat aamulla häntä kysellen, mutta hän oli jo kaukana tuntemattomilla teillä...

Talvisota oli syttynyt ja jatkunut jo niin pitkään, että viivytystaistelu Palkeala, Porkku ja Kiviniemi oli käyty ja tultiin Keljaan vastaiskuun. Siellä majoituimme väliaikaisesti paikallisten joukkojen korusuun. — Näillä miehillä oli hurjia juttuja vakoilusta. Heidän puheittensa mukaan pääsi siihen käsitykseen, että kaikki Kannaksen miehet olisivat "vakoojia". He luettelivat tunnettujen miesten nimiä useista pitäjämme kylistä, työmiehistä, maanviljelijöistä, kauppiakaan ja kirkonmieheen jotka jo oli pidätetty "vakoilusta"! "Kauppias vallan

ammuttu, koska kellarista piti löytä radiolähtetin." Vaikka hän oli tarjonnut suuria rahoja pelastaakseen henkensä!

Tässä oli varmaan julkaistu "musta kuin valkoinenkin kirja", sillä niin monesta leiristä oli miehiä lueteltu, ei muuten nämä vieraspaiikkakuntalaiset olisi heidän nimiään tienneet? Aikaisemmin on jo kerrottu samasta aiheesta, kuinka takavilinin miehet pidättivät, tarkastivat, jopa pahoinpitelivät Sakkolan ja Vpl Pyhäjärven asukkaita epäiltynä "vakoilusta". Näin takavilininässä.

Näissä edellä kerrotuissa tapauksissa olivat taas asialla ja alkuunpanijoina etuvilinän miehet. Lieneekö näillä ollut muuta yhteistä toisiinsa kuin huhut...

Talvisota loppui ja miehiä lo-mautettiin siviiliin toisten evakkojen luo. Sinne olivat selviytyneet alkuvaikeuksista huolimatta jokainen henkilö jonka nimi oli lueteltu meille Keljassa ja Vilakkalasta häädetty perhekin. Ja tuo sanottu kauppias oli tuonut köykäisempää kauppatavaraakin mukanaan ja minäkin kävin häneltä ostamassa hyväksi tunnettua teetä paketin silloin tällöin.

— — —

En ole kuullut pidetäänkö nykyisin mitään "ansioluetteloa" ainakaan maaseudulla asukkaista? Lehdistä olen joskus lukenut, että suurilla työmailla "arkistoitaisiin" jotain? Jos näin on, niin sekin on perinteen vaalimista...

Tämän olen kirjoittanut siksi, että toimittaja on aikaisemmin kehoittanut: "Ettei mitään jäisi muistiin kirjoittamatta".

Paljon puhuttu talvisodan henki oli näissä tapauksissa ainakin väärin ymmärretty...

Kalervo Viskari

Saaprun Vaari

Pakolaisongkelma

Miu issäin tai mei ukko, niiko nuoret nykyi sannuot, hää kirjottel toisinaa tähä lehtie. Miu isoissain ol hääkii jonkiilaine kynämies, ainakii hanel ol sorja käsala. Mie aanaili, jot käisköhä tuo kirjoitushomma miult, jos vaik ois suvus vikkaa.

A just koprat!

Tuota lapsuuden Karjalaa, sitä ei voi unhottaa... Siel oli piskat ja patskat, ruskat ja juskat. A just!

Oli säplä ja riehtilä, oli kopra ja koussikka. Vaikka koussikka meni niin koprat ne jäi! A just!

Näillä työhön kun tartuttiin, niin vauraksi vartuttiin. Näillä rakennettiin kodit ja maksettiin potit. A just!

Näillä vapaus taisteltiin, vaikka kärsimys maisteltiin. Monet vammoja kantoi — toiset henkensä antoi. A just!

Näillä koprilla kuokittiin, uutta polvea ruokittiin. Moitteita saamme, puolesta maamme kun nousimme taistelemaan. A just!

Sotaveteraanit vieläkin on nuorison tielläkin! Viisi vuotta talkoissa, jäivät kuoppaan palkoissa! A just!

Ei korvalle kauniimpaa voi säveltä soinnuttaa: Mis on sie sekä mie. On takana evakkotie. A just!

Nyt ollaan ystäviä, käyvään jo kostiskii! Siel syyvää ja juuvaa ja tullijaiset tuuvaa! A just!

Anna Lamppu

Isänhä tuon korjas täs syyskuu alus, jote hää taitaa nyt rustailla juttuloi Pietaril. Isä kirjottel vanhoist asjoist, tapahtumist siel Kannaksel tai luovutetul alueel, niiko hienost sanotaa. Miun pittää vissii paremmi jorista näist nykyisist.

Täs ko lehtii lukkuo nii alvarii käyp silmää tuo pakolaisongkelma. Mie kirjotan onkelma, ko se kee kirjain jääp suomalaisel helpost mökeltämmää tuon kiele ja kurku vällii, ikkääkui hankaa siel. No, siel Palestiinasha se pakolaisongkelma o pitänt kotijaase viimiset kolmekymment vuotta. Vuuvest toisee hyö on selvittäniät välilöi juutalaisii kans. Kävelyöt ja ryömiit torrakat kopris ja rätit pääs. Välil viskuot pommi-loi vaihtelu vuoks. Toisinaa jaappaavat lentokonneita ja laivoi omaks iloksie. Muihe arabii kans hyö ovat välil oikei hyvää pattaa, välil ko kissa ja koira. Toiset ko ain joskus heihi hermostuut, nii antaat heil köpölölyyt koko seuvult. Lähtö tul Jordaniast ja lähtö tul Libanonist. Mut niiko musta sika, ain hyö vaa työnäivät takasii saamaa selkähie uvestaa. No, nyt tänäpäivän, marraskuu alus, hyö o alkaniet noltsii toisijaa. Ovat vissii juutalaist kyllästynniet. Lehis lukkuo, jot Jasser-parka on pantu ahtaal. Saap nähä mite tää täst jatkuup.

Nyt mon varmast ihmettellyö, jot mihi mie pyrin täl jutul. Ajatellapas asjaa. Eiks miun ja muihe karjalaisii jälkeläiste asema uo periaattees sama ko Palestiinalaisii. Pakolaisiia myökii ollaa. Ollaaks myö onkelma, se onkii toine juttu. Mitähä tuo suur naapur mahtais sannuo jos mie ja muut samanlaiset otettais pyssy — runta kainaloo, par pom-

mii ja lähettäis käymää vaik kyläs. Sit vaa sanottais, jot meill o siihe oikeus. Saattais tulla sanomista ja noottiloi.

Nyt pittääp ihmetellä mite pien Suomi hoit sova jälkie tään pakolaisongkelman, mut suuret ja rikkaat arabit eivät saa sammaa aikaan. Tulisiit kysymää meilt neuvvuo. Jotekii miust tuntuu, jot täs Palestiina jutus johtaat jälet syltystehtaal...

Jaakkolois Juho vunukka

Talvi

Ikkunasta heijastuu jäähileet auringon säteistä, talven tuloa toivottaen. Kevät, kesä, syksy on mennyt, nuo maaseudun kiireimmät ajat. Talvi tullut on Paukkuvineen pakkasineen, pyryineen ja tuiskuineen.

Katsellessa ihailen talven maisemaa, hankien kimallusta. Aamuauringon kullan säteistä kuin kultaa siroteltu ois maisemaan.

Pupu Jussi loikkii kylmissään. — Mistähän löytäisi edes korrenpään tähän nälkään kurnivaan. — Kas tuolla navetan luona näkyy heinätuppo ovella.

Näin aamu varhain saa Pupu Jussi mahansa täyteen kuin varkain.

Viki / Lii

Matti Nihti, jämerä isäntä ja hänen perheensä

Olen saanut kehoituksen jatkaa kerrontaa Nihti-suvun edesottamisista ja muistella menneitä tapahtumia, josta tässä kerronkin lisää:

Isäntä Matti oli lampuotiajan jälkeen 1870-80 muuttanut Petäjärven Nuoranmäeltä kylän silloiseen toiseen kulmaan Syväänojaan. Koska samaa sukunimeä ei kylässä ollut, uskon, että Nihti-suku samoin kuin äitini Ukkonen-suku on tulleet vävyksi Nuoran sukuun vaikka oli sukusiteitä myös Virolaisen sukuun, joka suku muistitiedon mukaan oli virolaisen sotamiehen jälkipolvea.

Syvässäojassa oli talo ja eläinsuojat kylätien eteläpuolella noin 50 metriä tiestä ja saunarakennus kaivoineen oli aivan tien pohjoispuolella. Kun kuljin kansakouluun niin monesti Helena-emäntä askarteli täällä saunalla tai kaivolla, häntä vaivasi joko migreeni tai pääreuma, sillä päässä hänellä oli useimmiten miehen talvihattu karvareunuksineen. Hän oli voimakas rakenteinen emäntä jota ei päänsäryt eikä karvahatut työntekoon esteitä asettaneet.

Tavalliseen petäjärveläiseen ahokseen sopi 30 kuhilasta ruista, mutta kansakouluvuosinani heille rakennettiin riihi johon sopi 100 kuhilasta. Matin vakaa tavoite oli entisestä laajentaa rukiin viljelysalaa, joka lienee tilan pinta-alan verrattuna ollutkin kylän, talvisotaan saakka, tuottoisinta koko kylässä. Kun toukutyöt oli tehty alkoi Matti valmistella ruismaata ja kylvi viimeisen rukiin myöhään syksyllä. Matti kynti aina sarat ojanpientareesta keskustaan päin, silloin ei ainakaan jääpolte oraita tuhonnut! Jos hän olisi saanut vielä jatkaa sisään päin kyntämistään kymmenen

kesää, niin melkoista kumpuilua olisi pellolla näkynyt.

Hän mitä teki, sen hän teki harunnan jälkeen, eikä siihen toisten neuvot paljon vaikuttaneet. Mikäli muistini ei petä, niin niittymailla ei oltu kynnetty keskelle, joskaan Lutanjanassa ei tullut käytyä, mutta Sahti oli hyvinkin tuttua seutua, sillä Pel-

kisen omistaman metsäpalstan kohdainen kapea rantasuikale oli jossakin elämän keikauksessa joutunut ostetuksi, vaikka maa olikin Kiviniemen kylän puolella.

Jos hänelle myytiin huono ruokainen hevonen, sellainen löysä tekoinen, joka ei käynyt kuntoutumaan, niin kertoman mukaan Matti

Taimi Nihti, o.s. Heino, Matilda Nihti ja naapuri Hilda Vesalainen, o.s. Virolainen.

Huuhkan poika

Älysi raiskaajakin ahdistajansa ja koetti kiirehtiä, mutta kun tie kaarteli ei hän päässyt suoraan lähestyvältä takaa-ajajaltaan karkaamaan. Nähtyään pakenemisen toivottomaksi Tenikka rouhaisi aidasta seiväslatvan kohottaen sen lyöntiin, mutta mistään välittämättä ryntäsi Martti päin — kaatoi juoksuvauidillaan moisniekan, tarrasi kourin tummaihoisen kurkkuun, puristi — puristi kuolettavalla ot-

teella, kuin ajohurtta kiinni saamaansa otusta.

Sellaisessa mielentilassa, jossa Huuhkan poika nyt oli, ei ajatella sääliä, ei anneta armoa. Silloin rynnätään päin, vaikka vastustaja olisi kymmenvoimainen, rynnätään, voitetaan, syöksytään vaikka tuleen, helvettiin, isketään kourat kurkuun — puristetaan — puristetaan — toivotaan kynsien tapaavan vastakkain!

Tenikan kasvot mustuivat — silmät kävivät lasimaisiksi. Sätkytti jalka, kuin lähtevää elämää irti pudistellen. Jänksähti partainen leuka — tavoitti ilmaa — turhaan — yhä painoi voittajan polvi ryntäillä, yhä piteli surmaavan tiukka ote kurkusta — oli kuoltava Tenikan, täytyi jäädä siihen liikkumattomaksi.

— — —
Iltasilla kotiin palattuaan näytti Lilla itkettyneeltä, ja Martti herätti

roiski jonkin verran ohjasperillä selkään, jolloin hevonen kiukustuneena alkoi rouskutella heinää ja kaurjoja! Ei silti Matti ”hevoskorpipi” ollut, vaan piti siitä hyvää huolta.

Kun olin vielä mustalaispoikaa pienempi, niin kylätie meiltä asemalle kulki Nihtin pellon yläkulmauksesta suoraan Pekka Saukkosen talon pihanurkkaan jossa maapohja oli kuivahkoa mutta lujapohjaista, puolittain ahoa ja puolittain pientä mäntymetsää. Kun sitten eräänä päivänä kuljin isän mukana niin tiehen oli kaivettu oja ja ojaan tehty aita sekä tie käännetty sivuun, ylös myllytielle. Matka asemalle piteni noin 100 metriä ja tien pohja heikkeni, koska myllytie oli puupyörräisten karrien kuopille kuluttamaa. Tähän myllytiehen saakka, jonka eteläpuolella oli ”asemalaani”, raivattiin viljelysmaata, jossa kasvoikin monesti uhkea tattari, muulle viljalle maa oli liian kuivahkoa. Kukkiva tataripelto on silmiä hivelevä näky!

Pukeutumisessa Matti oli vaatimaton, arkihousuissa oli paikka siellä toinen täällä, mutta tämä ei touhua hidastanut. Ennen talvisotaa Matti sairastui ja kuljetettiin

Viipurin sairaalaan. Kyseessä oli jonkin sisäinen sairaus, jolloin lääkäri ääneen ajatteli: — Leikata pitäisi, mutta vainaja tästä kyllä tulee. Tähän Matti vastasi: — Antaa tulla. Leikataan! — Toimenpide oli päätetty, eikä hän siihen leikkaukseen menehtynyt, vaan jatkoi elämistä evakko-ajan ja vuosia sen jälkeenkin, joskin kertoi kaksi erehdystä näinä vuosina tehneensä, jotka jääkööt kertomatta, koska emme puutu politiikkaan.

Isäntä Matti oli vakaa ”Maakan-san” lukija, jonka lukemisen hän alkoi osoitelapusta: Matti Nihti Petäjäjärvi ja luki tanakasti, luultavasti ääneen, että perhekin sai tiedonjyviä, aina viimeisen sivun viimeiseen sanaan saakka. Ja tämä luettu jäi hänelle ”päähänkin” sillä muistinsa oli suorastaan ilmiömäinen, sillä hän muisti jokaisen kyläläisen syntymäajan. Tuomas ja Teodor kävivät talvisin asemalla lumitöissä ja ainakin Teodor myös kesällä ”topparoikassa” ja kerran hän sai rata-vartijalta vähärasitteisen työn, tai miten sen nyt ajattelee, nimittäin keväisen kissan etsimisen, joka oli poistunut kotoaan riijuureissuille. ”Teuto” oli silloin n. 20-vuotias ja monesti pääsikin kissan jäljille,

mutta ei saanut kotiin tuotua, niin luottamustehtävä jatkui melko suotuisissa merkeissä. Kunnes kissa sai tautitartunnan reisullaan ja kuoli pois ja hauta kaivettiin valtionmaahan ja siinä oli oikein muistomerkikin pystytettynä haudalla.

Puutavaran ajoa tämä perhe ei ainakaan suuressa määrin tehnyt, paitsi hankintahakkuut omasta metsästä, mutta heillä oli pysyvä työ osuuskaupan Aseman myymälän raskaantavaran kuljetus juna-vauunusta myymälään tai määrättyyn kohteeseen, luultavasti myös myllyssä käynnit ym. ajotehtävät.

— — —
Matin tunnetusti kova laki ja tuomio juonsi aina vapaussodan aikaan alkunsa, sillä hän ei hyväksynyt vähäisessäkään määrin tuhotöitä, jota jossakin määrin sielläkin rintaman takana pantiin täytöntöön. Näihin Matti kimpaantui ja arkailematta julisti ”tuomion”, joka sitten kansan suussa sovitettiin lähes kaikkiin rikollisiin nähden. — Sellaiset miehet on ammuttava, pantava seinää vasten ja annettava hyvästi selkää!

Jos mieleen muistuu, niin jatketaan toisten juttua.

Viljo Purontaa

Muistikuvia Saikkelin-ojasta ja -mäestä

Meille siirtolaisille, jotka olemme joutuneet synnyinseutumme jo nuoruudessa jättämään, on varmaan kaikille jäänyt voimakkaat ja unohtumattomat muistikuvat noista lapsuus- ja nuoruusvuosien leikki- ja kisailupaikoista. Erikoisen voimakkaana on mieleen saattanut jäädä jokin tietty maastokohta, mäki, notko, oja tai muu vastaava. Itselleni tällainen erittäin voimakkaiden muistikuvien kohde on Saikkelin-oja- ja mäki Lapinlahden kylän Leppäsenmäellä. Yksi syy miksi juuri nämä ovat erikoisesti muistiini syöpyneet on se, että ne vuodet, jotka senaikaisen oppivelvollisuuden

suorittamiseen kuluivat, jouduin joka koulupäivä nuo kohteet ylittämään.

Saikkelin-oja (Sakkolan historia II:ssa karttaan merkitty nimellä Suursuonoja) sai alkunsa Lapinlahden kylän lounaispuolelta Kytösuolta, josta se jääkauden sulamisvesien voimalla oli uomansa Suvantoon uurtanut. Oja ei ollut leveä, vain pari kolme metriä, eivätkä virtaavan veden määrät normaalisti olleet suuria, pitkinä poutajaksoina veden kulku tyrehtyi melkein kokonaan. Veden juoksu oli alkumatkasta myös rauhallista loivarinteisessä notkossa, mutta n. 300 metriä

Suvannosta putouskorkeuden kasvassa vauhti kiihtyi ja vesi oli syövyttänyt parinkymmenen metrin syvyyden, paikoitellen melkein kohtisuoraa putoavan jyrkkäranteisen notkon.

Kerran vuodessa, keväällä lumien sulamisen aikaan oja aina riehaantui ja kuohui ryöpyävänä koskena yli sen johtavan sillan, vieden joskus tämän puukannen mennessään, katkaisten näin jokapäiväisen koulutien ja antoi ylimääräisen lupapäivän koulusta. Kuohuntaa kesti ainoastaan päivän tai kaksi ja se oli aina odotettu kevään merkki josta puhuttiin, ettei ole enää pitkälti kesään, kun Saikkelin-oja virtasi jo yli sillan.

Lähellä Suvantoa oja oli reunoiltaan rehevän kasvullisuuden täyttämä ja siihen liittyi meidän lasten mielestä jotain salaperäistä ja mystillistä, kun kuulimme siinä olevan iili- ja jouhimatoja, joista edellisten sanottiin imevän ihmisestä verta ja jälkimmäisten tunkeutuvan ihon läpi verisuoniin. Tästä syystä kar-toimme leikkimistä ja kahlailamista ojassa.

Saikkelin mäeksi oli kansan suussa nimetty ojanotkon syvimmän kohdan länsipuolinen harjanne, jonka korkeimmalla kohdalla kulki kotiini johtava kärrytie. Kuvaavaa tuon ajan maankäytölle ja tarpeelle oli, että tie oli sijoitettu pahimpaan mahdolliseen paikkaan vaikka lähellä olisi ollut helppokulkuisempi-kin maasto, mutta kun se oli hyvää viljelysmaata niin tien alle jouti vain kohta, jota ei voitu viljellä.

jatkuu

äitinsä huomiota vaiteliaisuudellaan.

— Mikä teillä on, onko tapahtunut onnettomuutta, vahinkoa, ette näytä kumpikaan entisen mukaisilta? kyseli Anni nuorilta.

— Ei meillä ole mitään erikoisempaa, näimme metsässä käärmeen: Lilla pelästyi, jäpsähytti se vähän minuakin.

— Kaikkea vaan saa nähdä! Niillä on tähän aikaan käärmeillä kärejänsä. Oliko tämä miten kookas?

— Sylen pituinen.

— Kirjava?

— Musta oli mato.

— Tapoitko hirmun?

— Tapoin minä. Ei se enää paimenia toiste pelottele.

— Olipa hyvä, kun sai mailta pois sellaisen. Ne tulevat lämpöisiltä mailta loikareet, takertuvat eteläisillä vuorilla kiinni pilviin, putoilevat tänne, selvitti Anni ja lähti

lypsylle, tarkkailematta sen enempää pojan ja tytön ilmeitä.

Hovin taustalla sattuneista kaa-meista teoista eivät Martti ja Lilla puhuneet kenellekään, he pitivät ne omina tietoinaan.

Tenikan loppu menikin sinänsä, ilman enempiä kuolemansyyn selvittelyjä. Löysivät aidantekijät muutaman päivän kuluttua mykähätäneen isännöitsijän, luulivat sen itsestään sydänpuremaan kuolleen ja saattoivat hoviin. Sitten seurasivat moisniekan hautajaiset tavallisin juhllaisuuksin, ja peltokennämällä sijaitseva kalmisto sai omansa, otti pitääkseen Tenikan, niinkuin oli edellisetkin moisniekat ottanut.

Omalta kohdaltaan jäivät Lilla ja Martti elämään vihlovassa tuskassa. Pelokkain kauhuntuntein kyseli tyttö lähikuukausilta, mitä niillä olisi hänelle sanottavaa.

**TAMPEREEN SEUDUN
OSUUSPANKKI**

- JOUSTAVAN PALVELUN PANKKI -

Kaikki sähköasiat

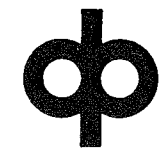
voimme toimittaa edullisesti

NYT SÄHKÖLÄMMITYSASENNUKSET SOPIVASTI

RAASKAN SÄHKÖLIKE

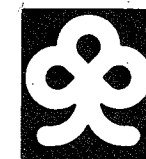
A-RYHMÄN SÄHKÖURAKOITSIJA

VESILAHTI — Puh. 931-739 541

**VESILAHDEN
OSUUSPANKKI**

joustavaa
pankkipalvelua

Tampereen Aluesäästöpankki

auttaa — neuvoo — palvelee

LEMPÄÄLÄN
PELTITYÖ

OM. V. RIIKONEN

Puh. Tampere 751886 (verstaaseen)

Suorittaa kaikkia rakennusalan pelti- ja rautatöitä
urakalla ja laskuun.

**SUVANNON
SEUTU**

Suvannon ympäristön kotiseutu-
lehti, ilmestyy 1984 8 kertaa
vuodessa.

Tilaushinta 40 mk vuosikerta.

Ilmoitushinnat 1 mk palsta cm
vakinaisista ilmoituksista alen-
nus.

Toimituksen ja konttorin osoite
37370 Narva. Puhelin
(931) 734 843.

Postisiirtotili TA 430763-1

Pankki Vesilahden Osuuspankki
37370 Narva. Käyttötilin nume-
ro 551105-42772.

Vastaava toimittaja Viljo Puron-
taa.

Toimituskunta Helmi Uosukai-
nen, Uno Pulakka, Eero Kop-
panen ja Väinö Kekki.